HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Hyvinvoinnin mittarit päätöksen teossa -hanke

Jukka Hoffrén
HTT, Dosentti (Soveltava tilastotiede)
Helsingin yliopisto

Selvityshankkeen tausta

- Hanke liittyy tulevaisuuden kehitystekijöihin ja kehitysmalleihin liittyviin taustaselvityksiin sekä Agenda2030 –selonteon seurantaan.
- Hankkeessa tarkastellaan ja päivitetään kestävän hyvinvoinnin ja kehityksen indikaattoreita, kuten ISEW ja GPI–indikaattorisarjoja.
- Tavoitteena on arvioida näiden mittareiden suhdetta BKT-mittariin ja ihmisten käytettävissä oleviin tuloihin ja arvioida tällä tavalla näiden mittareiden soveltuvuutta ja käyttömahdollisuuksia politiikan vaikuttavuuden arvioinnissa ja ohjauksessa etenkin valtion talousarviosta päätettäessä.
- Työ toteutetaan 1.6.2018 – 12.12.2018.

Hankkeen sisältö

- Selvitys Suomen kannalta tärkeistä kestävän hyvinvoinnin ja kehityksen indikaattoreista sisältäen mm. Suomen ja maakuntien hyvinvointia mittaavien ISEW ja GPI–indikaattorisarjojen päivittäminen ja laadinta.
- Analyysi em. mittareiden ja valtion talousarvioesitysten välisistä yhteyksistä.
- Analyysi hyvinvointimittareiden suhteuttamisesta BKT-mittariin ja ihmisten käytettävissä oleviin tuloihin.
- Arvio hyvinvointimittareiden käyttömahdollisuuksista politiikan vaikuttavuuden arvioinnissa ja ohjauksessa etenkin valtion talousarviosta päätettäessä.

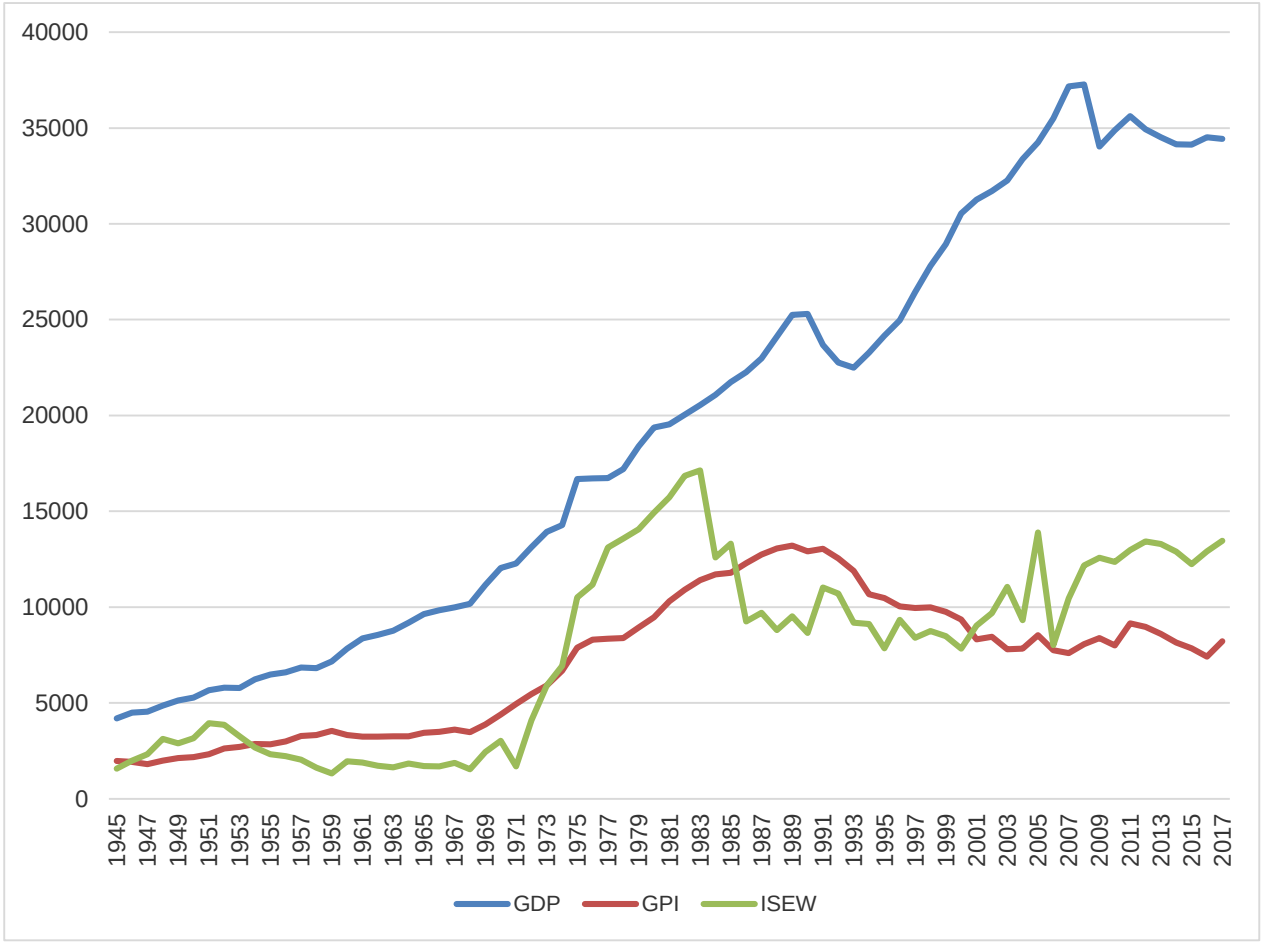
Aikataulu

- Kesä-heinäkuu: Selvityksen käynnistyminen, hyvinvointi-indikaattoreiden taustan kartoitus.
- Elokuu: Suomen GPI, ISEW ja SBM –aikasarjojen päivittäminen
- Syyskuu: Valtion talousarvion ympäristömeno- ja –verotietojen kokoaminen ja valtion talousarvioesitykseen tutustuminen.
- Lokakuu: Maakuntien GPI-aikasarjojen kokoaminen, selvityksen laatiminen, selvitysluonnoksen esittely TuVa:ssa 17.10.2018
- Marraskuu: Maakuntien –aikasarjojen kokoaminen, selvityksen laatiminen, esittely TuVa:ssa 21.11.2018 ja kommenttien huomioiminen.
- Joulukuu: Analyysien jatkaminen, aikasarjojen päivittäminen (4.12.2018), selvityksen viimeistely ja valmistuminen 12.12.2018.

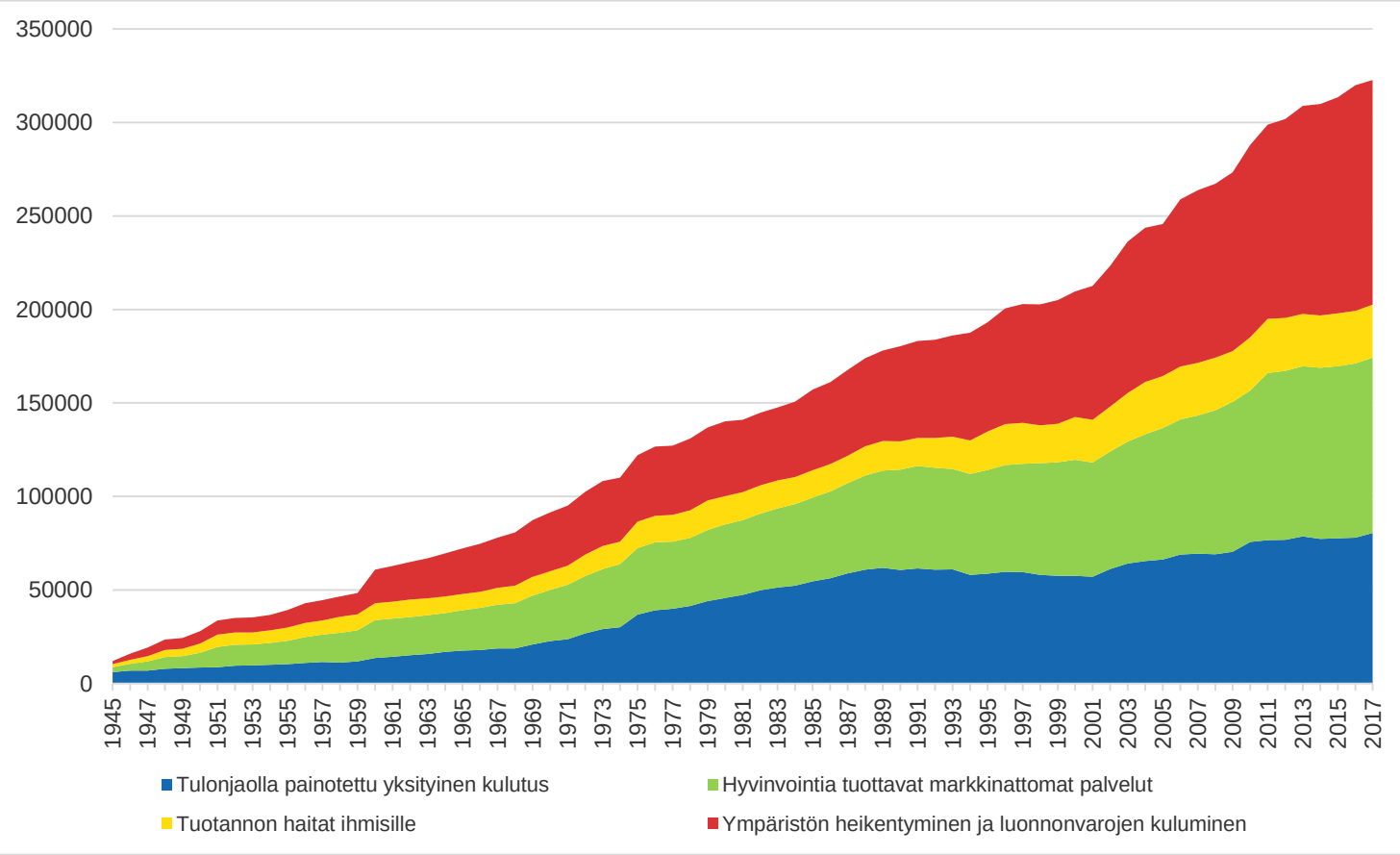
Hyvinvointi-mittareiden lähestymistapa

- Taloustieteilijät tarkastelevat taloutta hyvin suppeasti keskittymällä vain talouden markkinatuotantoon. Talousarvioesityksen ja BKT:n lähestymistapa on sama.
- Taloustieteellisesti perustellumpi lähestymistapa on tarkastella taloutta laajemmin hyvinvoinnin näkökulmasta. Tällöin hyvinvointiin vaikuttavista positiivisista tekijöistä on vähennettävä negatiiviset tekijät.
- Laajempi tarkastelunäkökulma edellyttää perusfilosofialtaan BKT:sta eroavien, hyvinvointia paremmin mittaavien hyvinvointimittareiden käyttöä. Lupaavimpia mittareita ovat Kestävän taloudellisen hyvinvoinnin mittari ISEW ja aidon kehityksen indikaattori GPI.

BKT:n, ISEW:in ja GPI:n kehitys 1945-2017 (euroa per asukas, v. 2010 reaalisin hinnoin)

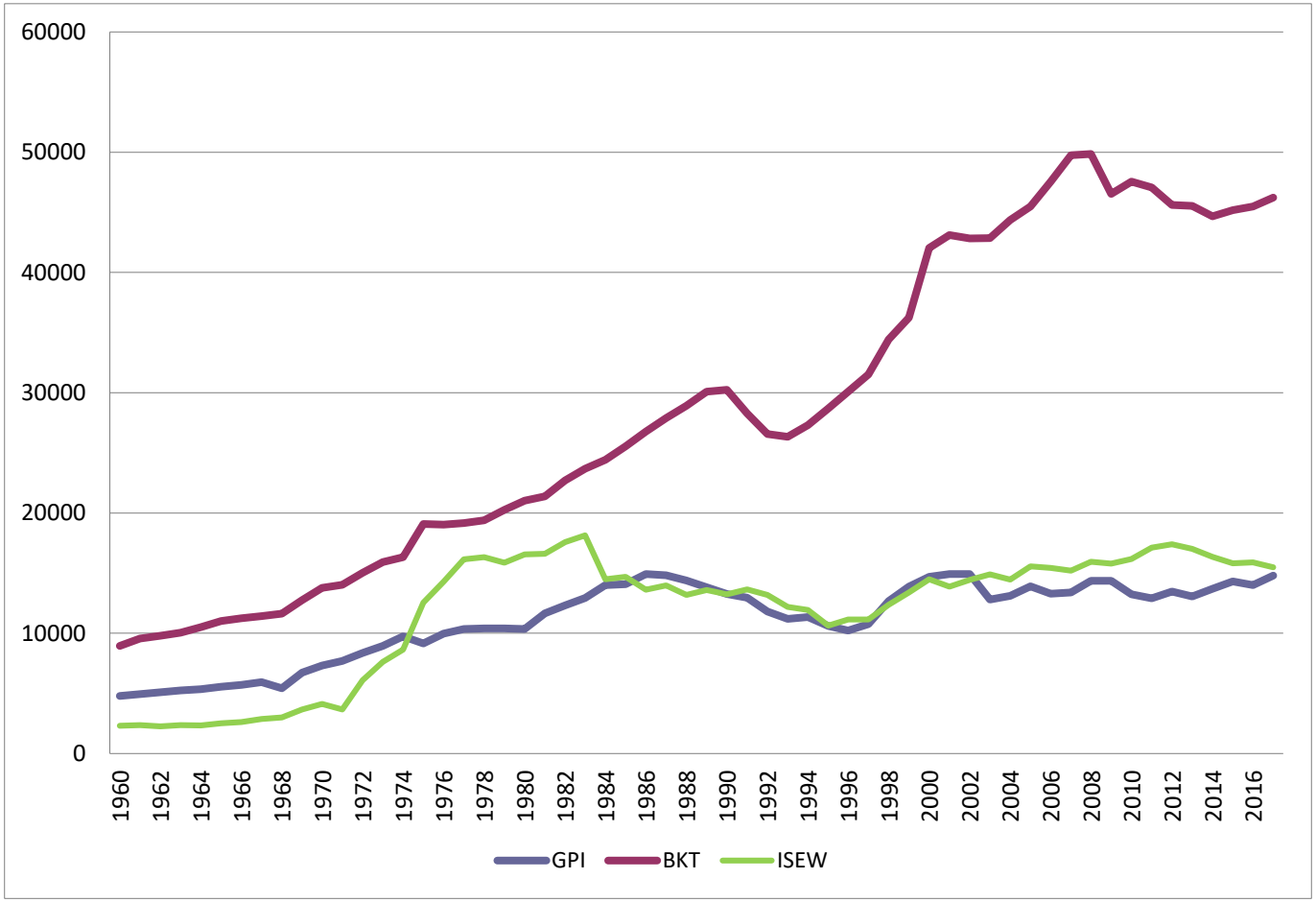
Suomen GPI:n pääkomponenttien kehitys 1945–2017 (euroa per capita, rp)

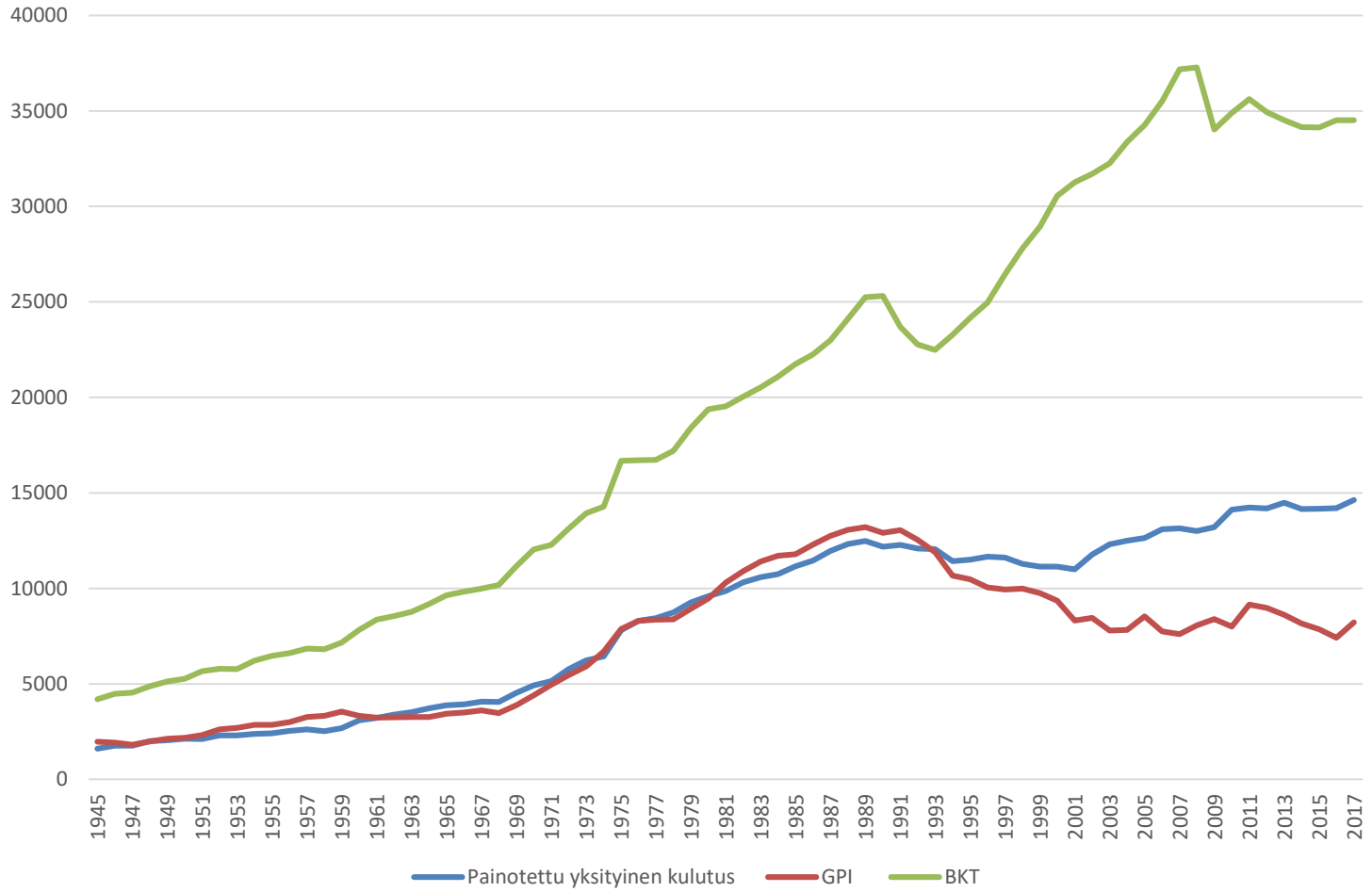
Lähtökohdaksi kulutus

- Talous tuottaa hyvinvoinnin kannalta paitsi positiivisia myös negatiivisia asioita, jotka pitäisi ottaa laskelmissa huomioon. Hyvinvointiin vaikuttavat myös mm. tulonjako, positiiviset markkinattomat hyödykkeet ja luonnonvarojen kuluminen sekä kestämätön kehitys.
- Siksi lähtökohdaksi hyvinvointi-indikaattoreissa otetaan tulonjaolla korjattu yksityinen kulutus johon lisätään ns. markkinaton tuotanto (ml. kotityö) ja julkiset palvelut. Tästä summasta vähennetään tuotannon aiheuttamat suorat haitat ja yleinen ympäristön laadun heikentyminen.
- ISEW ja GPI ohjaavat kohden kestävää kehitystä ja kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämistä.

Uudenmaan BKT:n, GPI:n ja ISEW:in kehitys vuosina 1960-2017

Painotettu yksityinen kulutus, GPI ja BKT asukasta kohti Suomessa 1945-2017

Talousarvion nykytilanne

- Budjetin näkökulma perustuu pitkälti tuotantoon sekä arvioihin henkilöverotuksen ja liikevaihtoon perustuvien verotulojen muutoksista.
- Valtion ympäristöön liittyvien verojen kertymä on viimeisten 20 vuoden aikana vaihdellut 12 - 16 prosentin välillä. Varsinaiset ympäristöverot ovat olleet vain 0,1 – 0,3 % tuloista. Ympäristömenot ovat olleet 2 - 3 prosenttia valtion kaikista menoista. Ympäristötaloudellisten keinojen potentiaalia ei ole hyödynnetty.
- Valtion budjetti on ollut kestävän kehityksen ja ilmastonmuutoksen suhteen hyvin neutraali viimeiset 20 vuotta. Potentiaalia suunnanmuutokseen on kuitenkin paljon käytettävissä jos niin halutaan.

Haasteet

- Ekonomistien enemmistö on lukkiutunut tarkastelemaan taloutta suppeasti tuotantoon keskittyen. He suhtautuvat torjuvasti tarkastelun laajentamiseen vaikka nykyiset mallit johtavat harhaan ja talousteoria tätä edellyttäisi.
- Tarkastelun laajentamiseksi on tehty lukuisia tutkimuksia ja aloitteita, joista on palkittu mm. Nobel-palkinnoin. Uudet avaukset eivät ole vielä saavuttaneet kriittistä massaa.
- Tarvitaan lisää tutkimusta ja ajatusten esillä pitämistä jotta muutos mahdollistuisi.

Ehdotuksia jatkolle

- Hyvinvointimittareiden laatimista ja kehittämistä pitää jatkaa, jotta muutoksia ajattelutavoissa saadaan aikaan. Tapoja on useita, esim.
  1. Käynnistää useampi vuotinen ja riittävästi resursoitu kehittämisprojekti GPI:n menetelmien parantamiseksi ja laadun parantamiseksi sekä kansainvälisen yhteistyön luomiseksi,
  2. Soveltaa suoraan nykyistä GPI-laskentaa seuraavaan valtion talousarvioesitykseen ja nostetaan sen näkökulma esiin.
- Tärkeää olisi että GPI ja sen myöstä hyvinvointi, ilmaston muutos ja kestävä kehitys nostettaisiin talouspoliittisten keskustelujen ytimiin.

Selvityshankkeen jatko

- Analyysien jatkaminen ja raportin kirjoittaminen.
- Kommenttien huomioiminen
- Alueellisten aikasarjojen päivitykset ja jatkaminen.
- Alueellisten BKT -aikasarjojen päivitykset tulossa (4.12.2018).
- Lopullinen selvitys valmis 12.12.2018.

Kiitos!

Jukka.hoffren@helsinki.fi